

Metode og faglig tilgang

Neuropsykologi, neuropædagogik og eksperter udefra

Neuropædagogikhuset og alle dets enkelte ydelser har siden begyndelsen af 1990'erne taget fagligt afsæt i neuropsykologien og den deraf afledte neuropædagogik. Metoden er valgt, fordi den sætter ord (og teori) på den systematik og tilgang, som, Vibeke Monnick så, virkede på de unge, som allerede boede på stedet. Neuropædagogikken er ikke en blandt mange metoder, som medarbejderne kan vælge mellem i det daglige – den er grundstammen i arbejdet overalt i Neuropædagogikhuset.

I 1992 indgik Vibeke Monnick og neuropsykologihuset Bakkedal – ledet af specialkonsulent i neuropsykologi Viggo Petersen og neuropsykolog Susanne Freltofte – en aftale om et fagligt samarbejde. En aftale, der består den dag i dag, og som i 2014 blev udvidet med et samarbejde med neuropsykolog Marianne Verdel fra Center for Hjerneskade.

I 2019 gik Viggo Petersen på pension hvormed det nu er Susanne Freltofte der hovedsageligt står for at undersøge de unge, der indskrives i Neuropædagogikhuset og rådgive Vibeke Monnick ved visitationen og den indledende behandlingsplan. Marianne Verdel står for sagssupervision og undervisning af personale, forældre, familie, de unge og sagsbehandlere. Begge to har årelang erfaring med neuropsykologi og med at omsætte denne til praksis i arbejdet med mennesker med forskellige typer af hjernemæssige dysfunktioner og –skader.

Undervisning og supervision ved Bakkedals Viggo Petersen.

Specialkonsulent i neuropsykologi Viggo Petersen:

Om neuropsykologi og neuropædagogik

Neuropædagogikken er den praktiske anvendelse af neuropsykologien, forklarer Viggo Petersen. Vi skal tilbage til 2. verdenskrig og til den russiske hjerneforsker Alexander Luria for at forstå dens udspring. Rusland havde et stort antal krigsveteraner med krigstraumer. I stedet for at give dem pension, fik Alexander Luria mulighed for at forsøge at genoptræne dem. Hans resultater var med til at skabe neuropsykologien som felt – og betyder, at senere forskning og klarlæggelse af hjernens forskellige centre giver os en forståelse af disse forskellige centres betydning for menneskers færdigheder. Altså hvor i hjernen forskellige færdigheder ”sidder” – fx vores evne til at tale, til at skabe et overblik eller til at styre impulser.

Med denne viden bliver det muligt at klarlægge, hvor et menneskes svage og stærke sider er – og det klarlægger også helt biologisk, hvis et eller flere centre i hjernen er decideret ødelagte. Samtidig udvikles forståelsen af, at mange ting kan føre til, at hjernen skades – iltmangel under fødslen, stærkt omsorgssvigt i de tidlige måneder og år af et barns liv, blodpropper, trafikulykker etc.

Træne succesoplevelser

Hvor neuropsykologien fortæller os, at et svagt eller ødelagt center som regel ikke kan genopbygges, hvor meget det end forsøges, så viser neuropædagogikken, at man ved at træne de stærke sider kan kompensere for de svage.

■ Grundstenen i neuropædagogikken er, at man skal træne det, et hjerneskadet menneske oplever succes med. Det giver motivation for at træne mere, og dermed udvikles evnen til at kompensere for de svage sider og nogle gange oven i købet erstatte et hjerneområde, der på grund af en medfødt funktionsfejl ikke fungerer, fortæller Viggo Petersen.

Dette med den positive forstærkning af de stærke sider er den ene side af mønten. Den anden – nok så vigtige – er, at det er omsonst at træne de svage eller ødelagte centre. Det giver i bedste fald intet resultat, i værste fald en nederlagsfølelse.

■ De svage sider skal komme med af sig selv på baggrund af den motivation, succesen giver, siger Viggo Petersen, og succes er en vigtig del af vores livskvalitet.

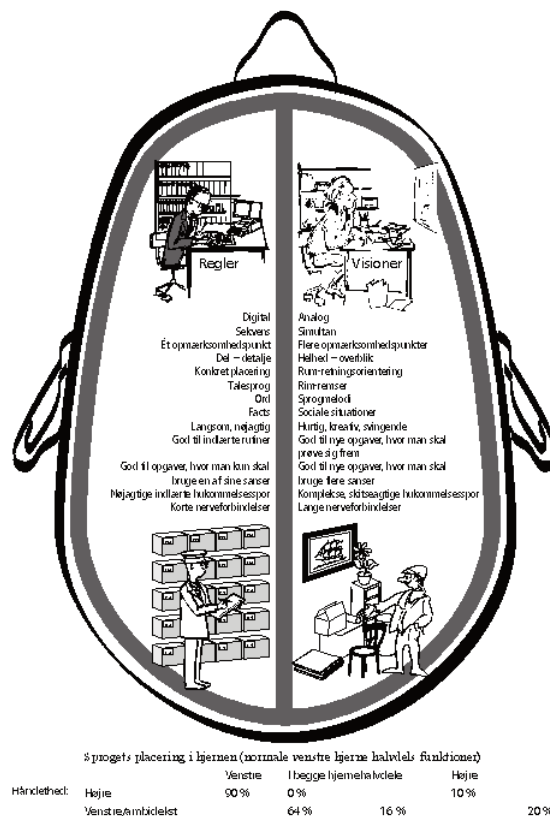
Neuropsykolog cand. psyk. Susanne Freltofte driver Neuropsykologihuset Bakkedal. Susanne Freltofte har sammen med Viggo Petersen blandt andet skrevet lærebøgerne "Hjerner på begynderstadiet" og "Først føler vi – siden tænker vi".

HJERNENS FUNKTION KAN SAMMENLIGNES MED EN FABRIK MED TRE AFSNIT/BLOKKE.

I BLOK 1 BOR PORTNEREN,
I BLOK 2 BOR PRODUKTIONEN OG
I BLOK 3 BOR DIREKTØREN OG DISTRIBUTIONEN (STYRING AF DEN BEVIDSTE MOTORIK).

TO HJERNEHALVDELE – TO SLAGS SANSEBEARBEJDNING

Sansbearbejdningen er oftest fordelt mellem de to hjernehalvdele på denne måde:

Kilde: Viggo Petersen og Susanne Freltofte

PORTNEREN | PRODUKTIONEN | DIREKTØREN

Når det lille barn fødes, er næsten alle de nerveceller anlagt, som skal danne basis for hjernens funktion resten af livet. Portnerfunktionen er i store træk parat til at fungere, medens hjerneoverfladen (Produktionen og Direktøren) tages i brug hen gennem udviklingen, ved at der sker en opkobling mellem flere og flere nerveceller, der danner netværk, der kan samarbejde og indlære. Produktionen er et par år foran i udvikling i forhold til direktørfunktionen, der først viser tydelig tegn på begyndende funktion, når udviklingsalderen nærmer sig 2½-3 år.

PORTNEREN

PRODUKTIONEN

DIREKTØREN

Neuropsykolog Susanne Freltofte:

Fra 12 til 25 år er det rigtigt svært

Neuropsykolog Susanne Freltofte har brugt sit liv på at være brobygger mellem neuropsykologisk teori/ forskning og den praktiske hverdag for mennesker med hjernemæssige vanskeligheder. For hende er den store udfordring for et sted som Neuropædagogikhuset at arbejde med mennesker i den allermest sårbare periode af deres liv.

- Når de er små, er det muligt for forældre og lærere at hjælpe dem i hverdagen, lave struktur, lægge spor ud og støtte dem. Men fra 12-års alderen bliver det sværere. De får sværere ved at orientere sig, der kommer mange valg, livet bliver mere uoverskueligt, og de skal sige farvel til barndommen. Når de er blevet 25, har de ofte fundet en eller anden form for identitet, siger Susanne Freltofte.

Med den neuropsykologiske forståelse og den neuropædagogiske praksis bliver det ifølge Susanne Freltofte muligt at hjælpe de unge i overgangen fra barn til voksen. Finde og få dem til at forstå og bruge deres potentialer, gøre voksertilværelsen overskuelig, hjælpe dem til at få og bevare relationer og interesser.

Neuropsykolog cand. psyk. Susanne Freltofte har blandt andet skrevet bøgerne "Udviklingsmuligheder for børn med hjerneskader", "Udviklingsalder hos voksne udviklingshæmmede", "Svag funktion i højre hjernehalvdel" og "Hvor slipper DAMP'en ud" om børn med ADHD.

Neuropsykolog Marianne Verdel:

Neuropsykologi med et kognitivt udgangspunkt

En hjerne består af milliarder af nerveceller – også kaldet neuroner (heraf navnet neuropsykologi). De mentale processer i hjernen, der gør, at vi mennesker både kan opfatte verden, tænke og anvende viden til at løse problemer, kalder vi de kognitive funktioner. Neuropsykologien gør os i stand til at forstå og beskrive, både hvordan de kognitive funktioner fungerer, hvilke områder i hjernen, der er hovedansvarlige for hvilke funktioner – og hvad der kan gå galt i udviklingen af dem.

Et barn eller en ung med en hjerneskade eller hjernemæssige dysfunktioner kan have problemer med opmærksomhed, læring og hukommelse, planlægning og problemløsning, forståelse og brug af sproget, genkendelse af genstande, og bearbejdning af sanseindtryk. Hjerneskader og dysfunktioner i hjernen kan desuden medføre problemer i forhold til den sociale kognition og adfærd. Barnet eller den unge har fx en mangelfuld indlevelsessevne, manglende evne til at læse/forstå andres følelser eller til at reflektere over sig selv.

En neuropsykologisk undersøgelse afdækker barnets/den unges neurokognitive vanskeligheder og ressourcer. Vi kortlægger med andre ord, hvor barnet/den unge har det svært – har han eller hun svært ved at koncentrere sig og bliver nemt forstyrret. Eller vælter verden over meget små ting. Når vi har fået belyst barnets/den unges stærke og svage sider – og dermed undersøgt alle områder i hans eller hendes kognitive hierarki (se illustration på modsatte side) - så kan vi gå på to ben i vores arbejde med barnet/den unge.

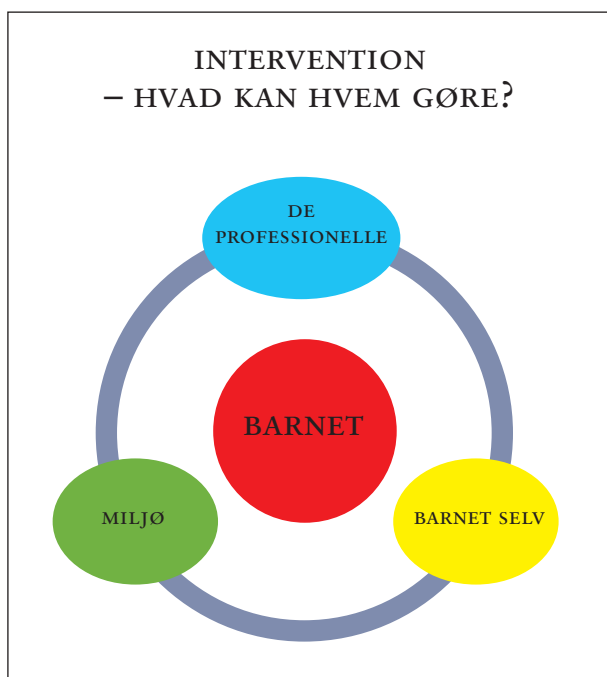
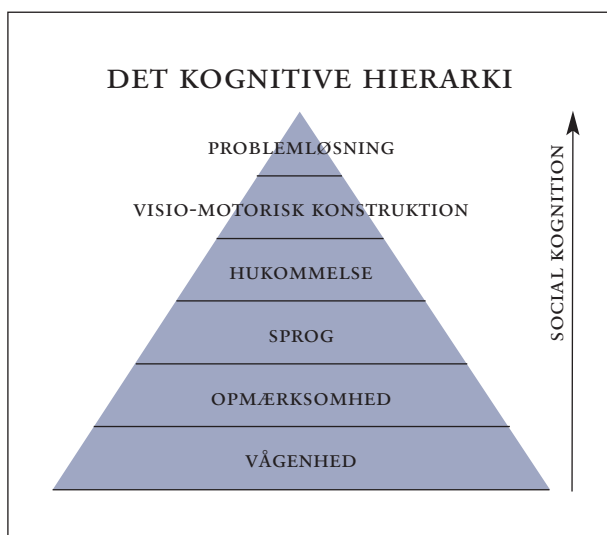
Vi kan planlægge kompenserende strategier, det vil sige finder måder, hvor vi kan arbejde rundt om det, der er svært. Hvis en ung fx meget let bliver vred og kaster med sine ting, skal der ikke ligge ting på hans bord i skolen. Og vi kan planlægge pædagogisk støtte i forhold til såvel indlæring, adfærd og sociale funktioner – fx at lære den unge, hvad kropssignalerne er, når han er ved at blive vred – så han kan træne mere hensigtsmæssige måder at reagere på end at smide med sine ting.

Marianne Verdel underviser de ansatte i de nyeste neuropsykologiske teorier.

Neuropædagogik er altså pædagogiske metoder, som bygger på en viden om hjernens funktion og funktionshæmninger. Den pædagogiske indsats retter sig både mod miljøet (de fysiske rammer), de professionelle (krav, belønninger og støtte) og barnet/den unge selv (hvad kan han/hun selv lære at mærke og gøre anderledes). Alt sammen for at sikre en optimal udvikling og trivsel.

Et eksempel:

Hvis vi tager den unge mand, som vi nævnte før, der er impulsstyret og udadreagerende på en måde, der er til skade for ham selv og hans omgivelser, så kan man medtænke de tre områder sådan her:

Miljø:

- At han er placeret hensigtsmæssigt, måske på et bord for sig selv i god afstand til andre.
- At der ikke er mange ting på hans bord, som han eventuelt kan kaste med.
- At der ikke er unødigt støj eller adfærd i lokalet, som man ved kan fremkalde en voldsom reaktion.

De professionelle:

- At der er viden om hans kognitive vanskeligheder og ressourcer, så der tilrettelægges en aktivitet eller undervisning, som tager de nødvendige hensyn til ”svage og stærke ” funktioner. At der tilstræbes en høj succesrate – og at succes synliggøres.

Den unge selv:

- At man arbejder med at synliggøre, hvilke uheldige konsekvenser hans destruktive adfærd kan have for ham selv (og andre).
- At der arbejdes med en bevidstgørelse af, hvordan han fysisk kan mærke, når han bliver vred /udadreagerende.
- At man udarbejder en plan for, hvordan han skal agere, når han mærker det første fysiske tegn på at han er ved at blive vred og derved risikerer at blive uhensigtsmæssigt udadreagerende.
- At man, sammen med den unge, udarbejder alternative - hensigtsmæssige – reaktionsmønstre /adfærd.

Børne- og ungeneuropsykolog, cand. psych Marianne Verdel er specialist og supervisor i børneneuropsykologi og afdelingsleder for Neurocenter for Børn og Unge på Center for Hjerneskade. Centret er en del af VISO's specialistnetværk.